

ПРОЕКЦИИТЕ НА ПОДАРЕНАТА СВОБОДА
[Симеон А. Симеонов. Европа и българската перспектива
в Ново време. Велико Търново, Университетско
издателство „Св. св. Кирил и Методий“, 2012, 203 с.]

Валентин Спиридонов

THE PROJECTIONS OF A PRESENTED FREEDOM
[Simeon A. Simeonov. Europe and the Bulgarian perspective
in the New Times. St. Cyril and St. Methodius University
Press. Veliko Tarnovo, 2012, 203 pp.]

Valentin Spiridonov

През 2012 г. Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий“ към Великотърновския университет издаде книгата на Симеон Симеонов „Европа и българската перспектива в Ново време“. Без да е монография в класическия смисъл, изданието има монографичен характер, доколкото обединява отделни изследвания около една научна задача. В най-общ аспект съдържанието включва – по думите на самия автор в предговора – отделни детайли от динамичната многопластова картина на българската историческа перспектива от края на XIX и началото на XX в., обобщени през призмата на българската политика и интересите на Европейските сили (с.7). Става дума за изследване на научни проблеми, свързани с политиката на Великите сили спрямо българското националноосвободително движение преди и след учредяването на Княжество България; за интересите на държавите от „европейския концерт“ по време на Освобождението и конституирането на младата българска държава; за отношението на Великите сили към Съединението; за позициите им по Македонския въпрос и спрямо българския княз Александър I.

Съдържанието на книгата е обособено в четири глави – „Освобождението“, „Държавността“, „Съединението и Македонският въпрос“, „Обединителни борби“, всяка от които е поделена на по две подтеми. Изданието включва още Предговор, Заключение и подробна Библиографска справка.

Във всеки от представените проблеми Симеон Симеонов търси отговор на въпросите доколко европейските интереси и намеса в българските дела предопределят хода на нашата история, доколко политически зрял или не е българският елит, за да реализира националните цели и доколко национални са самите цели. Широките познания на колегата Симеонов по история на Новото време услужливо му помагат да сравнява българските борби и възжеления с аналогични европейски процеси, да ситуира родната история в континенталната, а с това – да дава своя принос за сравнителното интерпретиране на българското минало.

В началото Симеон Симеонов в съавторство с Емануил Емануилов изразява отношение по отдавнашния спор кого защитава Виктор Юго в речта си пред Френския сенат – „*Виктор Юго защитава сръбската кауза*“ (с. 15–32). Аргументираното заключение е в подкрепа на тезата, че издигайки глас срещу жестокостите в България през април – май 1876 г., Виктор Юго всъщност защитава сръбската кауза. Големият френски писател използва кървавите събития на Балканите най-вече, за да пропагандира за пореден път от високата трибуна на Сената идеята си за необходимостта от създаване на Европейски съединени щати.

От научна гледна точка най-експонирана в книгата е темата за руската политика спрямо българската държава, представена от автора ерудирано и научно аргументирано в теза, която обаче не всички историци споделят. Колегатата Симеонов притежава не само научната смелост да се противопостави на утвърдени имена в българската историография, той разполага със знанията и уменията да формулира собствена позиция и да я защити. В тази връзка интерес за читателите биха били материалите „*Русия и парадоксите на българския конституционализъм*“ (с. 51–74), „*Александър Български – „употребеният“ княз*“ (с. 75–107) и „*Русия, Европа и Българското съединение: „изненадите в нова ретроспектива*“ (с. 111–154), където става дума

за последиците от „вклиняването“ на руското влияние в държавно-институционалното устройство на България след Освобождението, изразени чрез Търновската конституция и завещания национален идеал – Санстефанска България. Симеонов смята, че кодовете за дълготрайно въздействие, внедрени в държавното устройство и националния идеал, задълбочават определящата тенденция на зависимост; авторът говори за парадокси, дори за обърната перспектива в логиката на развитие, отредена на българската държавност. „Кадруването“ на българска почва, предприето от Петербург след 1878 г., негативното отношение на царската дипломатия към княз Александър I Български и към обявеното Съединение на Княжеството и Източна Румелия и най-вече последиците за страната от тази политика са анализирани през призмата на руските „имперските“ амбиции.

В подтемата „*Стефан Стамболов в балканската политика на Италия 1887–1888*“ (с. 155–163) колегата Симеонов пресъздава интересен епизод от задкулисите дипломатически усилия на Кралство Италия да се възползва от кризата в България след абдикацията на княз Александър I, за да си осигури влияние върху Западните Балкани: италианският посланик в Константинопол барон Алберто Бланк съветва Стефан Стамболов да постави Европа пред свършен факт, като вдигне въстание в Македония и я присъедини към границите на Княжеството. Стамболов трезво оценява „загрижеността“ на италианците и отказва да последва „съвета“. За премиера българската криза е достатъчно сложна, за да импровизира и рискува с Македония, а и така се предпазва провинцията от превръщането ѝ в средство за обслужване на чужди интереси и обект на посегателство.

„Италианската“ тематика присъства и в текста „*Българите и Българското освобождение в италианската консулска кореспонденция*“ (с. 32–48). Обект на научно изследване са сведения и анализи на италианската консулска служба в Русе за периода 1868–1878 г. относно емоционалната нагласа и организационната готовност на българите да скъсат с Османската държава. Заключениеята са, че има разминаване между целите и потенциала на освободителното движение и съществува голяма вероятност „незрялата“ революция да провокира чужда намеса – а именно руска.

Книгата завършва с две подтеми за политическото творчество на Димо Кьорчев – малко известен днес, но уникален сам по себе си философ, литератор, публицист и държавник, оценен от Симеон Радев като една от величините сред строителите на съвременна България (с. 10): *„Димо Кьорчев за българската перспектива след Акта на Независимостта от 22.09.1908 г.“* (с. 167–175) и *„Националното обединение в политическите текстове на Д. Кьорчев (1909–1919)“* (с. 176–190). Интерпретират се публикувани и непубликувани текстове на Димо Кьорчев, посветени на борбите за национално обединение на българите през първите две десетилетия на ХХ век. Симеонов проследява еволюцията в разбирането на Кьорчев относно необходимостта да се търси защита на националните интереси на базата на договорната политика и компромиса. Скъсването с концепцията за неделимостта на Македония в този смисъл не би следвало да се приема като отстъпление от националната кауза, а точно обратното – на базата на обективните реалности и в европейския контекст да се търси защита на националните приоритети чрез постигане на договори с реално защитими цели.

Осмелявам се да обърна внимание на читателите върху Заключението на книгата, в което Симеон Симеонов лаконично надгражда изводите си от изложението, прави ги по-категорични и ги проектира върху последвалото историческо развитие на българската държава. Вероятно не всички ще възприемат част от оценките на автора, но съм убеден, че историческото четиво ще провокира във всеки читател размисли върху повдигнатите въпроси. А кой автор не желае творбата му да вълнува!